

19721

SMÅLAND

Karlstorp

Landsmåls- och Folkminnesarkivet
Uppsala

19/11 1948

Nilsson, K.J., 1948

Svar på ULMA:s frågelista 1
Mjölkhushållning

59 bl. 4:o

19721

Karlborg

Mjölkhuskålningen på 1870a 1880-talet
mjölken är ett oundgängligt födoämne för
både människor och djur, och den anv-
=vändas i många olika former, som mj-
=mjölkred så kan den både både ätas
och drickas till måltid och allmän mot-
=lagning där mjölk ingår, varom jag skall
stämna längre fram. Till människoföda
användes i första rummet kommjölken
vilken är allmänast och mest givande,
även Getmjölken är kraftig och närings-
=rik, men förekommer mycket lite här
i Småland, beroende på små betesmarker
och att Getter ej blir där man slöpper
dem. Kommjölken användes som sagt både
för människor och djur, t. ex. Kalvar
måste utfodras med mjölk i flera
månader, men kan så småningom få den
blandad.

Landsmålsarkivet Uppsala 19721
K. J. Nilsson. 1948. KARLSTORP
SMÅL.

Fgl. 1

till en början måste dom få den
 alldeles oskummad och nymjölkad, efter
 någon månad så kan den givas skummad
 d. v. s. grädden framtögen. Romyölkten
 användes även för smägrisar (Späd =
 = grisar) då dom togs från suggan.
 Någon mjölk slogs aldrig bort hur
 gammal och sur den än blev så an-
 =vändes den till svinmat.

Römmjölk:

Kallades den mjölk som kom mjölkade
 de 4. o 5 första dagarna efter kalvingen,
 Den kunde då knappast ätas, utan att
 den först koktes eller ansättades på nå-
 =got annat sätt, men det är vanligt att
 första dagens mjölk skulle kalven
 själva dricka, ty den var ganska tjock
 - gul och slammaktig. Efter ett par
 dag så kunde man spara något på den

Landsmålsarkivet Uppsala 19721
 K. J. Nilsson. 1948. KARLSTORP
 SMÅL.

genom att blanda kalsens mjölk med
mjölk från en annan ko för att få
lite kamjölk till en del pannkakor
men till pannkakor och pudingar skulle
den lappas (löpas) på samma sätt till=
tagades Kalodans men då haldes mjölken
i en bläckkraka och sattes ner i kokande
vatten så fick man denna massa likt
lik ostsmått, men sådan gjordes av
den första dagens mjölk, och vidare
användes så mjölk till bakning av små=
bröd och till Grynvällingar, gräddan
på råmjölken togs aldrig till smör
men kunde användas i ostmjölk.

Dom koktes ofta upp mjölk och
ät den till kall mjölkgröt. Ofta
gjorde man ölsupa (ölvälling) som kokte
mjölk med tillsats av något krydda, så
det kokade upp så höjde dom i starkt

9
maltöl, denna ölsoppa kunde både ätas
och drickas.

Spånvarm mjölk.

Var den som mjölkades från kon
direkt i mjölkståva eller (mjölkskyula)
somliga kallade den för mjölkbötta, men
en (bötta var ett annat kår. fast att
den var försedd med lock) om man
^{drack} denna varma mjölk ur ståvan osilad
så kallades det för silesuppen, varför
den kallades spånvarm, var därför att
den innehöll samma värmegrad som
som kon hade i kroppen, sedan mjölk
dröks av både barn och äldre.

Det sades, och kanske prövades, att om
en berusad person drack ur en liter
spånvarma mjölk, så fick han en mag-
skjåring så att han nycktrade till med
det samma.

Så länge denna mjölk var oskummad så kallades den för söt mjölk, och sedan fick hon namnet skummad (söt = mjölk). Då mjölken stått ett dygn så hade grädan gått upp och skiljde sig från mjölken, och skumades av med en skumbles eller stor platt sked. Nu varden som sagt.

Skumm mjölk.

fick den ytterligare så blef den kall den började så smält att syra sig och blev kall (syrlig) i mager, den var ej användbar för någon matlagning ty vid varme skar hon hop sig i maten blev syrlig, i det tillståndet kallades hon för bläsur.

Bläsur mjölk

Hadde en mager blå färg, den var lämpligast till svinnmat, men fick den stå så blev det.

Landsmålsarkivet Uppsala 19721
K. J. Nilsson. 1948. KARLSTORP
SMÅL.

Surrmjölk

Så löpade den sig själv så att
 den liknade ostmassa men mycket
 lös, på dena surmjösjäv blev det även
 lite basla, den användes och sedan
 väspades den med tillsats av ingefära
 och socker. Ingefäran revs på rivjern
 den äts nu som efterrätt och
 den var mycket god, den användes
 och så till grötlopp där den kokte
 (rågmjölsgröt) men all surmjölk togs
 av till mat, den togs ofta till deg-
 span där den bakade rågröf används
 så fick grusarna den. En god ä för
 maträtt var av surmjölk var.

Fältsenke

Så man mjölkat i silade mjölken
 så hade den små lerfat eller glasskä-
 =lar rymmande något mer än en.

Landsmålsarkivet Uppsala 19721
 K. J. Nilsson, 1948. KARLSTORP
 SMÅL.
 Frgl. 1

Tredje dels liter eller ett hallostop
desse silades fulla med mjölk
och sattes i ett skåp eller en hylla
för att sjelasurra. En skål till
varje person, då den nu stätt och
blivit sjelasur, så togs den fram
och användes som efterrätt i årsalltid²⁰
för vanlig mjölk eller fruktsoppa
eller ölsupa, men på dessa. Togs
ej gräddor av, den var kvar. Då
den skulle ätas så påströddes det
det socker och ängfära efter behag
ä så blandade dom i hop gräddan
och mjölken var för sig. Filbunke
användes huvudsakligast på sommaren
då det var varmt. På vintern då det
var kallt hade den svårt att löppa
sig. Filbunke var en härlig och
galskande sommarret användes mycket.
även i netid.

ett förändra sötmjölk till lång-
mjölk - skärrmjölk - skyrmjölk - fjockmjölk.
med något annat stärkelse om löps
är obekant, den smältska smältsjötken
~~stjäl~~ loppas, om den får stå, antingen
den är gräddskummad eller ej. Skulle
den ej användas all så fick smältska den,
smältska förekom endast på sommaren
då det var varmt, skulle den få stå
på vintern tills den surade så blev
den ej god, och användes högst sällan
i hushållet. Ett medföra frusen
mjölk på resor till matsäck förekom
aldrig, om man tog med en liter
mjölk till matsäck en varm dag så var
den kall (blåser) eller sur vid middagen
och tog man med den på vintern så
kanske den var frusen till is då den
skulle användas eller för kall att dricka.

Mjölk till Matsäck.

Att medföra mjölk till klasar på långresor och marknader gick som sagt ej bäst på vintern, på sommaren kunde den ju drickas hur den än var.

Som tog ofta med en butelj Ölsupa och för det mesta en butelj Brännvin till sin matsäck i synnerlighet till marknader och på långresor, i ersättning för mjölken så köpte den Svanköt det fanns nästan över allt, det var som den nuvarande Pötten men starkare, den köpte en mugg innehållande ett kvarter $\frac{1}{3}$ dels liter för 5 skilling (10 öre) till den åt den sitt kött - ost - smör - bröd.

Vilke som ha mjölk så fick den den så gärdarna sås som för fram, genom detta så tog den aldrig med mjölk utan endast då den var åt skogen eller ängen där hemma.

Löpning (Löpning) av sötnj³ölk.

Detta förekommer alltid till ostning
ostkaka — Pannekakar av mjölk (Rämjölk)
Klåsost och pudingar av mjölk.

Genom löpningen så skär mjölken
sig eller delar sig från vattenhalten
som finns i den, denna avskedning kallas
vasla, och är mindre näringsfull.

Man kunde löpa så mycket på en gång
som hälst, och så lite man ville, som
hälst.

Pannkakor av Rämjölk

Man kunde ej baka (grädda) en pan-
=kaka i sänder, utan låga så att det var
flera på samma gång därför att den
stora bakugnen måste eldas upp lika
för 5. som för en enda. (Gjenspisar
=fanns ej då) därför gömd man kop mjölk=
och blandade den i ett kär, tills den
smångd som man hade pannor till.

10

Så delades mjölken upp i varje panna
och så löpades den i pannan under
omröring tills den började skåra hop
sig. Då alla sattes i ugnen på en
gång ugnen var då städ och kopad
och varm. Pannorna kallades (Bräpanor)
som var hantade och formade av
järnplåt försedda med ett skaft på
ena sidan. För att rätta sätta in
dem i den stora varma ugnen så hade
man ett långt löst skaft som sattes på
pannskaftet, detta skaft kallades (Panne-
=träet) och med hjälp av detta så rätte
den att sätta in dem alla, och så
stängdes ugnen till. Som passade alltid
på att baka Bröd före eller efteråt
medan ugnen var varm, Pannakor blev
^{det} så ofta, endast en ostkaka någon
gång då det skulle bli något kalas.

Dessa pankakor som innehållt
 råmjölk kallades Råmjölkspannkaka, men
 man kunde också få höra namnet
Kalospankaka. Men mer får kalvarna mjöl-
 =ken, men skulle dom vid ett tillfälle
 grädda sådana ^{pannkakar} så sker det i Stokspis
 =ugnarna. Mjölkpankaka

Säden göres också på vanlig sät-
 =mjölk men blandas med vetemjöl
 och omrores väl då löpet tillsättes.

Mjölk i matlagning

Förekommer dagligen t. x. p. småbrödsbaking
 puddingar - såsar grynsoppa (Wållingar)
 Vitgrötter och mjölkpankaka - Plättor
 och till daglig matdryck

Getmjölk

Sprivades också i Hushållet om dom
 hade. Getter ty dom lemmar ganska mycket
 mjölk, men den har en från smär

Landsmålsarkivet Uppsala 19721
 K. J. Nilsson. 1948. KARLSTORP
 SMÅL.

så den måste kokas före användningen
påstås det, själv har jag ej smakat
den, Götter användes ej i Småland
västligen sågat enstaka exemplar.

Ty dessa djur blir aldrig där dom
släppes. Så Götmyölk beredes också
ost men des tillverkning är obekant.

Förmyölk

Den är fullt användbar till mat, men
den är så lite, så det är endast för
lammen som tar den så fort den blir

Skörmyölk

Den användes ej för människor, men
jag hörde talas om i min ungdom
att spädbarn skulle dricka den för kik=
=kosta. Men om det hjälpte vet man
ej. Men man kunde få hästar att
dricka skummad kall komjölk, det
skulle bota dem för kvark.

Landsmålsarkivet Uppsala 19721
K. J. Nilsson. 1948. KARLSTORP
SMÅL.

Mjölkens förvaring

På sommartiden skulle den förvaras på en kylig kylig plats, t x p ute i västhusboden på stora bord eller hyllor, eller i något rum där ^{som} som ej bebödde dagligen, på sådana platser var det bra att det för en gammal stad ett kar med kallt vatten. Det var därför bra ~~att~~ ^{att} ha låga bänkar och fat att sitta mjölken på ty ju fortare den kunde avkylas dess bättre för gräddan att stiga upp och lättare att avskumma den. Därför användes alltid vida bänkar och fat, dessa var av olika material, en del de äldsta jag minns var tillagade av sälg eller ekträ och banden av trä, men dem var svåra att hålla rena så dem övergick till lerfat och glasbänkar och kopparbänkar eller lårsefat och blockbänkar.

15

Träbunkar fanns i mitt hem så sent
som på 1860 talet, men focher Tillverksade
alla sisters loggkårl. Mjölkten förvarades
även i stora skåp, både på de öppersta
hylla och hylla därnäst och på mitta hylla
ä de nersta hylla. I hårrummet (Fötten)
förvarades tomfaten, där stod den lör
~~skade~~ trid nästa mjölkning. I köket
fanns alltid stora brödhyllor (lota hyllor)
pån den sattes ofta mjölk, även ost
låg på en hylla, och på en annan smut-
vatten av olika slag. Under hyllorna på
golvet stod koppars kittlar ä de tränska
grytorna och mindre kruk-kårl och bätter.
I källaren sattes aldrig någon mjölk, ty
dä fick den något eller källarsäsur.
På sommaren dä det var varmt så
hängdes mjölkkruckorna ner i brunnen
eller vattenkällan krukorna hängdes i rep
och förvarades

En skumma skotskumma

Så mjölken stald ett dygn ungefär
eller fjögurton timmar så hade gräddan
gått upp och kunde skummas av, om
mjölken blivit riktigt orokylad.

Skumningen utfördes med en tunn sked
eller stad avtrogen av horn-trä eller
bläck, somliga skumskeder var försedda
med små fina hål för att sitta från
mjölke från gräddan. Gräddan som lades
i något starkt berrika eller glasurky
i den skumde dom på dag efter dag
men blandade om väl i krukan
varje gång. Så man nu samlat så
mycket som man ansåg vara lagom
till kärnan för kärnade dom smör.

Å slutet av 1820 tate vi början av 1830
så började dom tillverka rågsöskylare
och bläckbit i den således mjölken.

Landsmålsarkivet Uppsala 19721
K. J. Nilsson. 1948. KARLSTORP
SMÅL.

Fig. 1

sedan sattes dessa ner i stora kar
 för att kylas och gräddas, i karret
 lagdes is på sommartiden, den togs
 upp på vintern och förvarades uti
 sägsponsdösar för sommarbehovet

Den här kylmetod förekom endast på
 herrgårdar och på stora Boställen.

I min barndoms socken startades vid
 den tiden ett litet mejeri på Hvils
 Herrgård i Kråkshults socken, och där
 köpte som upp gräddan från andra
 Herrgårdar och boställen. På bondgår-
 =darna blev det så lite, så det lå-
 =nade sig ej att sälja gräddan utan
 som karnade den själva å sålde smöret
 på någon stad eller Marknad

Så småningom utökades det lilla
 mejeriet, och sedan tog dom mjölken
 också och då blev det Ostmejeri 1881.

Landsmålsarkivet Uppsala 19721
 K. J. Nilsson. 1948. KARLSTORP
 SMÅL.

Frgl. 1

Mjölkstava (Mjölkskjuva)

Den var ett lagget träkärl ^{storalet} som var säljträ försedd med träband, banden var av hassel eller björkträ, till formen birketrund, höjden konad, och liknade ett nutida plåtkind, en av laggstavarna var så hög över de andra så att den utgjorde handtag, då den skulle bäras. Detta kärl användes endast vid mjölkning och att hålla både mjölk eller grädda uti vid vissa tillfällen, då som mjölkade så måste den hållas fast den mellan knäna. Det uppstående skaftet hade den åt sidan om bröstet så att det ej var till hinder för armarna, då som mjölkade. Storleken var väl omkring 6 till 8 liter, för att kunna hålla dem rena så var den ofta målade.

Landsmålarkivet Uppsala 19721
 K. J. Nilsson. 1948. KARLSTORP
 SMÅL.

Fagl. 1

Mjörkbötta (Pinnabötta)

En sådan hade samma form som mjörk
 = stäva, men utan skaft; den var för-
 = sedd ^{med} lock, handtaget var på locket &
 får att hålla locket så var två stavar
 gjorda ett par tum lägre i dessa var
 hål för att sätta i låsa träpinnar ut,
 hålla locket där som här bötan, därför
 kallades dessa för pinnabötter. En så-
 dan användes för många olika ändamål,
 och som tillverkades i olika storlekar
 storlekar, de flesta gjordes av ek &
 salix trä även granträ, samt ^{med} träband.

Pinnabötans användning.

Den användes att bära mjörk uti och
 smärkbötta att bära kokmat till arbetare
 som var i skogen eller ångren, en annan
 annan att förvara silt uti, en annan
 får. Honang, en annan för drängornas

Landsmålsarkivet Uppsala 19721
 K. J. Nilsson. 1948. KARLSTORP
 SMÅL.

Figl. 1

Samliga bar ostmjölk i dem då som
 gick på ostgille. Bättan fick alltid
 ett extra namn efter dess användning
 t.ex. Sillabotta, vällingsbotta, smörbotta,
kröningsbotta, krösabotta, grötabotta (o, s, p?)

Kalkaskjula

Den här skjulan liknade mjölkstämman
 men användes att ge kalvarna sin
 mjölk etc, som användes även för
 surmjölk och kvaslar, den användes
 även för svimmat om det ej fanns kak
 = var då kallades den för svinaskjula.

Skjulan användes för många olika
 behov om jag i detta sammanhang får
 nämna det; skjulan användes även
 för att hämta upp vatten ur en djup
 källa, men då ökte även skapet
 med en stöke ett parföre meter.

Landsmålsarkivet Uppsala 19721
 K. J. Nilsson. 1948. KARLSTORP

SMÅL.

Frgl. 1

Mjölk silen.

Före att Bläcksilen tillkom på 1870 talet så hade dom träsilor. Dom var i form som en rund träskål med hål i botten cirka 4-5 cm stort ^(hål) under denna skål form, var ett par utstående s, a, k. öron (hugner i samma stycke) så att silen kunde sättas ~~trondt~~ ^{ett} sättas över ett fat eller bunke så man både i mjölken. Innan den påhåldes så lades det över skalen en liten duk av linnenöl, duken kallades (sidduken) genom denna fick nu mjölken rinna ner i fatet. Somliga gjorde en tapp av Euris eller granris och satte i hålet, som mjölken fick rinna genom då användes ingen duk.

För att ingen skulle skämma mjölken eller kom så skulle risproppen vara torris.

Landsmålsarkivet Uppsala 19721
K. J. Nilsson. 1948. KARLSTORP
SMÅL.

29

Tove är ett sammansväxt isparti som är klotformigt och lite risbeväst, det förekommer näst på gran och Björk, dessa småkvistar som växte på den kallades Toveris, och kunde användas lika länge som håst. men det hjälpte träligen med en gång. Då mjölken var silad så tvättades silen och duken i hett vatten, silen hängdes till Torrning och duken på den, sedan tvättades mjölkskjula å lades på tryllan med botten upp, så var det färdigt till nästa mjölkning.

Körna Smör

Då gräddan skummades så samledes den i ett enda kärlet för hela veckan, den ena dagens grädda lades på föregående dagsgrädda men omsördes vid varje påfyllning.

Gräddan sprade sig sjels och genom denna omkörning så blev all lika.

De äldre kärnorna var stöt-karnor, som var alltid laggad och lirkelrunda dess dia-met Gärka. Stum eller 18. 6^m ingu bestående standard mått, höjden lirkor 65 & 70 6^m en av stövarna var högre än de övriga och var till handtag för att kunna lyftas och flyttas. Kärnan måste hava samma bidd insvändigt vid botten som i den övre ändan för att Tyelen ej skulle trugga sig fast då den drogs vid ar-betet. Kärnan var försedd med lock i Locket var ett hål för Tyelskäftet.

Förinnanför äserkanten på kärnans stövar var gjord en försänkning i stövarna som lå det vilade på, locket låg något lägre än själva äserkanten för att hindra dess jästgradda som blev vid början av Kärningen

Landsmålsarkivet Uppsala 19721
K. J. Nilsson. 1948. KARLSTORP
SMÅL.

Frgl. 1

att ramma över korgen. Då järnogen
gått över så ströks denna grädd ner
med en sked till den andra så att
den fick smöra sig samtidigt.

Kävertjelen.

Den gjordes på tvänne sätt, det var
var att göra en rund trilla med många
hål, Skaflet sattes i Centrum, men dessa
ville ofta spricka därför gjordes ett kors-
trä som sattes på skaflet, det liksom
trillan gick genom korset och hålades fast
på undersidan med små träkilar.

Tjelaskaflet var av ekträ, korset eller
trillan av ekträ kärnstammen något fur-
trä liksom kärnan, Locket och botten var
ofta av ekträ (men inga bestämda träslag)
Tjelaskaflet var runt $\frac{1}{2}$ alm längre än
kärnan var djup. På kärnan var trä-
borst, träslaget obestämt (brukligt kasset.)

Landsmålsarkivet Uppsala 19721
K. J. Nilsson. 1948. KARLSTORP
SMÅL.

Kärningen Börjar

Kärnan tvättades och uppvärmdes med varmt vatten, sedan inhålls gräddan så att kärnan fylldes till hälften (väl det) så började arbetet med att draga och stötta upp och ner, tills det smörade ihop sig. Under detta stölande fick man ej göra något uppehåll. Nu hade smöret skiljt sig från Kärnanmjölken, mjölken således från och smöret lades i det stora smörtröget för att tvättas, som slag nu på kallt vatten och började arbetade det med kraftig sked eller träsken det första vattnet hålles ure och ett annat hålles på som skjölvatten allt detta vatten kallades Kärlvatten (Smörvatten) det hålles till svinnmaten, då detta var färdigt så saltades det och omarbetades. Saltet var stoll Bergsalt, smöret salt förs i där.

Då smöret var färdigt så skulle
 alla i huset ha en Kärnsmyrgås, på
 den fick dom alltid lite mer smör.
 En manligt, sedan packades det ner i
Smörbötta (Pinnabötta) det förekom och
 = så att det vägdes upp i skäppund eller
 svarter och formades i små ätter (drettlingar)
 och lades i bötton med linneklutar,
 emellan för att det ej skulle klämma
 i hop sig dessa klutar blötes i salt-
 = vatten. Smöret förvarades alltid på ett
 svalt & kallt ställe tills det såldes
 antingen till staden eller Marknaden.

Ljlinedrisk Kärna

På 1880 talet hade någon uppfunnit en
 Ljlinedrisk Kärna, den drogs med vasa på
 små ändan, den var loggad, på två bottenar
 med ett spår på östra sidan, den
 hade en genomgående axel och på den

Landsmålsarkivet Uppsala 19721
 K. J. Nilsson. 1948. KARLSTORP
 SMÅL.
 Frgl. 1

satt trevare träkors sammatta med.
 Träsläar på axeln satt utöver utanfär
 ena botten. Konsträden var fast med
 skevögänger på axeln, så när man vände
 på axeln utanfär så vändes karspartiet

(Ö örligt kan den ej förtäligt beskrivas)

Sak samma den blev ej långlivad. Ty
 Kärnan av plat till kom och den
 användes ännu till husbeho

Vispa till Smör

Det förekom tillfälle då dom behövde
 på någon timma och ej hade tid att
 kärna, och kanske förlita grädda, då
 tog dom den som fans och lade den
 i en stöcke Lerkruka, eller i Hjört-
 stövan och vispade den med en kraftig
 Trävisp utöv uppskäll tills det blev
 smör, detta kunde utföras om dom
 blott hade en liten god grädda

Landsmålsarkivet Uppsala 19721
 K. J. Nilsson. 1948. KARLSTORP
 SMÅL.

Detta smör kallades, Wispassmör eller
(Bräskassmör) kvaliteten lika med Härmater
Matsäckskrinnet.

Da fädda bönderna skulle ut på
sina långresor så måste dom taga med sig
mat för kanske flera dagar, bland all mat
som mat så var det ost och smör.
Osten var Kläsost, smöret förvarades
i små luggade smörbitter, eller savrade,
träaskar med lock, rymmande $\frac{1}{4}$ liter
eller mer inga bestämde mätt. askar
av bläck gav smöret bläcksmak, och där-
till så blev dom gostiga. Klutar kunde
ej användas om smöret på sommartiden
någon Pästlin kop fick nog ofta använ-
das om den fick stå i matsäckskrinnet.
Även på vintern användes smörask
Matsäckskrinnet togs även med till en
långväga marknad skrinnet hade säkra lås.

Landsmålsarkivet Uppsala 19721
K. J. Nilsson. 1948. KARLSTORP

SMÅL.

Frgl. 1

89
Masslyskad Kärning.

Det kunde förekomma någon gång
att det kringlade med Kärningen, men
det var högst sällan. Så sådes det
att någon hade förtrollat Kärnan
eller gräddan eller Korva. Men för
att förhindra detta före en tilltäkt
Kärning, så skulle dom släcka eld
i vattnet då dom hållt det i Kärnan
eller bita ett kors under botten
på Kärnan innan dom slog i gräddan
såvida inte det var ett kors på
tygelen i stället för den runda tröden.
och var den i korsträ så skulle det
skydda för tröden. Dessa trollhistorier
talade min syster Anna Thelgren om
för lite sedan då jag uppsökte henne
för någon månad sedan hon blir 75
år vid näst ut nyår Bostad Karlstorps
socken

hon tyckte bönder på flera platser,
 och hon hade haft en svatsma som
 ofta talade om dylika ströckerier
 jag blev en gång skickad till ett
 hussortorp för att köpa en kanna mjölk
 det var hos panna Lisa Löö Heda Torp.
 jag var ved 9-10 år gammal. Då jag
 fått mjölken i krukkan så kom hon
 med en kniv och skar ett kors i
 mjölken innan hon lade på socker
 men varken hon eller jag sade något.

Då jag kom hem så talade jag om
 detta för mor, å ville veta varför
 Lööa skar i mjölken, mor wiste s^{tt}ock^{tt}
 = et å sade! då va sa. inte förstått, då
 var för att Näcken inte skulle skämma
 hennes mjölk då du gick över bäcken
 ja men nu går ja aldrig till Lööa
 ätter mjölk fler gånger ty nu blev
 jag

58
räddh. för stäcken också ty man
måste passera över bron för att
komma hem. Att det krånglade någon
gång med hämmingen av smör berodde
på att det fanns kor som lemnade sär-
dan mjölk och grädde under den tiden
som avsinade, så att gräddan ej smö-
rade sig och därför skulle den ej
blandas med annan grädde.

En annan orsak var att gräddan ej
höll den värmegraden som den
skulle ha, en annan orsak kunde
bero på styrningen och behandlingen,
gräddan fick ej frysa, på vinter tiden
måste den värmas upp före hämmingen
till cirka 25 a 30 grader värme, men det
blev den fort om man haft vatten
i hämmen innan den hölls varm
detta underlättade hämmingsarbetet

Krusat Smör.

Vi större Kalas säson just Kalas
Krusförhör Bröttop i Begärsvägar så
skulle även smöret på bordet vara
lite fint och gullt (Krusantat) det
gjordes på många olika sätt, alltid
med en krusked eller krussten, det
var ett verktyg som var avsett endast
för smöret, i kanten på skeden var
skurna nöts (uddar) som gjorde bänder
så den användes. Med denna sked
skars som små tunna skivor av smöret
och nek dem, liknande små granbollar.
En annan metod var att lägga
skivorna i form av ett löv, ett annat
var att göra små klotformiga kuglor,
och stäppla upp dem i pyramidform
varje kula lagom till en smörgås,
den kunde ej delas dess togs med gaffel.

Ofta lades smöraltan fram på fatet men var då utkrusad med blotta skeden eller slevan i olika former och händer. Ett djurbilder förkommit på bordsmör är obekant, men jag har läst någon gång om att smörret Smörgås har uppkommit därav att smörret formades till en stor gås som låg på ett fat på bordet, och att gästerna plockade den genom att ta lite med kniven över över hela gäskroppen men ej hals och ben. Antingen jag läst det eller hört det kan jag ej minnas. Jag har ej sett det, ej heller har jag sett att smörret utdruänts som ljus = stäke. På sommaren måste smörret förvaras på kallt & kyligt ställe såsom i källaren eller hänga det i kummen.

Landsmålsarkivet Uppsala 19721
 K. J. Nilsson. 1948. KARLSTORP
 SMÅL.
 Frgl. 1

Ostning.

Ostning är på gammal sed så man vet varken dess begynnelse eller ända, det ostades i alla hem hos både fattiga och rika, såväl i Backstugan som på Bondsgården eller Herrgården, men skillnaden var den att hos tarparna blev det endast en gång på året ty alla ville ha en liten eller stor juleost, ty en jul utan ost (var som en kyrka utan Pastor.) sådes det. I stora byar och även de små, så lånade dom mjölk för att på stora ostar, det kallades länar ost = mjölk (Länaste) så hade dom inga gäben utom dom lammade sin länsta mjölk är så var dom tvitt den gången, så mjölken skulle vara färsk och nymjölkad och ej gräddskummad, såvida alla ville vara ärliga mot varandra.

Landsmålsarkivet Uppsala 19721
 K. J. Nilsson. 1948. KARLSTORP.
 SMÅL.

Figl. 1

Det kunde handa att om dom skulle gå med mjölk - till ett Tjuggoste (skänka bort mjölken) till någon fattig att dom lemnade gräddan hemma, men det var ju vissa undantåg. När all mjölk oskummad så blev det Fetost, var den skummad så blev det Skummjölkost, skärm mjölk kunde blandas med övrig ostmjölk men ej självalopnad Surnmjölk. All ostering tillgick på samma sätt.

Mjölkken trädde kälst i större kärlet och i stora kopparkittlar, ty mjölken skulle uppvärmas i den till härka 30 grader Celsius, före löpningen. I den stora öppna spisen hade man en gånns brasa, över den sattes den stora träbenta pottingen, och på den sattes den stora kitteln fylld med mjölk.

Landsmålsarkivet Uppsala 19721
K. J. Nilsson. 1948. KARLSTORP

SMÅL.

Frgl. 1

hade man mera mjölk än kitteln rymde
så öste eller skiftades den mellan kärlen
tills man fått all lika värm, man tog
varm i öste i den kalla och kall i den
varma tills all blev lika varm.

På golvet hade dom en kran eller
ring på koppariden eller plåted kågalm
för att kitteln ej skulle rulla då kitteln
lyftes på den. Nu hade dom löpämnet
färdigt i flytande form och hällde i
mjölken under ständig omrörning antingen
med en lång trästev eller blotta armen,
så den nu börja stäna eller skärakop
sig så lemnades mjölken i stillhet nä-
st knapp halvtimme för att mysjon skulle
skilja sig från vasslan. Kärnen var
under denna tid över täckta. Under
tiden lagade man till ostbänken ett
löst bord som dattes något lutande

får att vasslan skulle rinna åt samma håll. då dom skulle trampa osten som dom ofta uttryckte sig

Nu var ostmysjan färdig att rora om, vilket utfördes med händerna och armarna, och så öste dom av så mycket vassla som gick att ta av det gjordes med någon skopa eller kopp vad som lampade sig bäst.

På bänken eller bordet lades tre träslåar tvärs ett korsträ att sätta ostkorgen på. Vid ostning var dom alltid två i den ena prässade mysjan i korgen och den andra sitade upp. Nu sattes korgen på träslåarna och i korgen lades en handduk eller linsduk, den fämnades mycket väl efter kantarna så att det ej blev några stora veck, ty så blev det ej släta kantar på osten

Landsmålsarkivet Uppsala 19721
K. J. Nilsson 1948. KARLSTORP
SMÅL.

Fig. 1

Innan duken lades i korgen så blöttes den i vasslen för att vara mjuk och böjlig. Nu började dom sätta upp nyssja och lägga i korgen, den gnuggades sönder och så blev det att packa i korgen varu på varu så hårt som det gick för att prätta ur vasslan, ju hårdare dess bättre, dom packade alltid på så att dom fick säga över korgen för att dessbättre kunna prätta den, då dom nu fått den full så tog dom alla fyra hämmen på duken och lyfte ur osterna så tog dom en annan duk å lade över då dom togit bort den första och så användes osterna och lades åter i korgen och prättades då mera för-
siktigt sedan dom satte på en torr duk ovanpå för att avlägsna all besutlig vassla, så var den färdig.

Kade dom nu fått myssja över så
tog dom en liten korg och packade den
i den samt silade all vasslen, och dessa
rätter lodes i den lilla osten.

Silningen gjordes genom någon liten
sälling eller rivjern eller durkslag å
bläckplåt med fina hål. Detta blev den
lilla osten lillosten (smulosten) denna
lilla ost måste behandlas på samma sätt
som den stora. Sedan vändes ostarna
ett par gånger dagligen för att ligga
i torra dekar och på bort vasslan
fullständigt, ty fans det vassa i
osten så surmade den och osten kom
i jäsnig och sprak någonstans, och
så röglade den inuti och blev
del vis både odeglig och osmaklig
jäm till och med blev det ask
i den. Ofta tvättas osten med sprit
så den böjades torra etc

Landsmålsarkivet Uppsala 19721
K. J. Nilsson. 1948. KARLSTORP
SMÅL.

(Salt på sträddes så den var ostad)
KOKA Wasslen.

Då ostningen var färdig så skulle
vasslen kokas, dock inte all (omdet var
mycket) nu sattes kyllen åter på sin
ring, då det började koka saktare så
så skär som vasslen genom att
i hålla lite åttika så blev det som
ett gräddskum över, detta skummades
av det kallades för vätvassla, den
var nästan liknande lindrigt vispad
grädda, den äts liksom annan mjölk
Somliga kockte gröt av den med
tillsatt av gryn och mjölk.

Wassla som ej koktes fick stå i ett
fränkört en tid så bitades det en
grädda på den, den avskumades och
vispades till smör, det kallades för
(Wattvasmör) sådant blev det mycket lite,

Rhesost Messmör

Den som tillsverkades är obekant.
Dessa sorter tillsverkades vid fäbodarna
hos jag hört berättas, men om det
färekosten i småland är mig obekant, men
Wälösost

är fullt bekant. Den osten var en
tillsjällig matsökost då som låg ute på
arbete en hel vecka, samt på fåra-
= besor och till långväga marknader.

Min gamla systers mor 25 år och
bosade i Karlstorps socken östra härad
berättade härom, hon har tjänat bönder
påga i 8 år och varit med om både
smår och ostberedning. Mjötken till kläs-
= ost värmades och röpades som till
vanlig ost, mjötkmängden togs efter
som osten önskades stor till
dessa Messjæ blandades lite kryddor

Landsmålsarkivet Uppsala 19721
K. J. Nilsson. 1948. KARLSTORP

SMÅL.

Frgl. 1

49

av kumming råben jägafära något brunn
starkpeppar och salt! Så togs myssjörn
upp och lades i en handduk och blev
= lodas välf med myssjörn, så kramades all
vasslen ur, sedan prässades detta lilla
knytte ner i en liten ostkorg så att
osten blev platt och fick sidokanter,
Samtidigt hade dom kokande vattnet
i en gryta, så lyfte dom upp ost-
= kryttet eller den lilla osten och doppa
= de ner den i vattnet för en liten
stund eller några minuter, så lyftes
den ur vattnet och duken togs bort.

Så den sedan kaltrat av så bryn-
= tes den på en vanlig stekpanna i
en hel del salt smör, så att den
fick en brun skorpa på båda sidor
så den var långsamt brynt i fick
kallna så var den färdig.

vår moder Anna Katrina gjorde rätt
ofta sådana till matsäck åt far. då
han var borta beta veckopå arbete.

Ost bereddades endast av Kromjök.

Getost och Getmjölk är obekant, därför
att Getter ej användes i Småland, åt
minstone ej i vår del av Småland
Något exempel, ty dom må
= till då gäll bundna.

Förmjölk användes ej, dom
alstrar ej mjölk mer än till
samb. Mårasjök är ej duglig till
Menniskoföda. Men jag har någon
gång hört berättas att mårmjölk
skulle beta kikhosta på barn.
men om det hjälpte är obekant
Men fålingar kan uppjodas med
Kromjök det är beprövat, om
dom blott kan få dem att dricka

Landsmålsarkivet Uppsala 19721
K. J. Nilsson. 1948. KARLSTORP
SMÅL.

Ostlöpa

Bereddes alltid av Kalomagar s.ä. k.
 fjärde magen av en ung kalle (8 dagar
 gammal) kalven förvarades i en kätte
 med ren halm, en eller en och en
 halv timme före slaktningen skulle
 han givas ganska mycket mjölkad
 mjölk. Då han nu var slaktad så
 togs mag-säcken och innehåll uttömdes
 det var nu endast mjölkmyssa av den
 mjölk han fått någon timma förut,
 denna myssja togs väl tillvara, ty
 den skulle äter en gång senare
 läggas i magskinnets. Mag-säcken snars
 ej upp utan den vändes (svängdes)
 ut till in, nu fladdes det inner-
 ska skinnets av, det fick ej tvättas
 utan endast torkas med rent linne
 sedan lades det på ett bord och

Landsmålsarkivet Uppsala 19721
 K. J. Nilsson. 1948. KARLSTORP
 SMÅL.

4/5

innehållades med ett par handfulla
salt till sammans med mjölknyssjan
både in och utvändigt. Efter denna
kraftiga saltbehandling så lades alltsammans
ner i en lerkruka, där skulle det
ligga 5-6 dagar, sedan togs det upp
och sin saltlade och hängdes upp för
att torka, under torketiden så spädades
det på någon kopp gräddmjölk i laken.
Då skinnets var tørt så inhålles allt
som fanns i krukans med lite tillsats av
kramning och ett glas bognack samt något
starkpeppar, sedan knåts öppningen i hop
och så lades det åter i krukans där
det var väl krammat och innehållet väl
blandat, så ströddes det åter på lite
salt, så det nu legat i krukans
någon vecka så togs det upp och öppna-
des och laken i hålles, sedan hängdes

46

Det upp för att genomtorka. Under
Tårkningen, så krämades det rått ofta
och så var det färdigt efter en lång
tid. Då det sedan skulle användas
så skar dom av en liten skiva och
blotte upp till en lösning. Ville
dom nu inte skada skinnnet så öpp-
=nade dom det ^{topp} i innehåll, ty
det höll sig alltid mjukt. Då dom
nu upplöst massan i ljunt vatten
och gätt den i flytande form, så
håddes det i den varma ostmjöl-
=ken och så tillkom Ostmjölssjan eller
(Ostplåna) som det också kallades
om en del ostgummar. Löpe berett av
Kalumag var flerårigt, det bereddtes
alltid av Bondmanarna, ty dom hade
ju alltid Kalvar, men alla som slak-
=tades behövde ej användas till Löpa.

Ostkorgar.

Dessa tillverkades i alla storle-
= kar från löfts 4 tumms diamet upp till
12. Linn Kossje men, det var inga be-
= stända mått. Materialet till dem var
särskra granrötter som hakades upp under
granarna i skogen dessa klövs i två
halvor och putsades väl, där dom band
med dem så blöttes dom först för att
vara riktigt mjuka. De sprötur som
dessa syddes (bands) om var hasselsprötur
som spingades om Hasselkäppar och put-
= sades väl till. Korgarna måste vara både
runda och grada uppstående sidor.

Djupet i dem kunde och rå vara olika.
Så lönjade dom så svänngam lägga
dem av trävirke, så fort den gamle
Korgmakaren gick bort, ty dessa var hant-
= verkare och hade det till sitt yrke.

I de laggade korgarna måste det göras
 tät med hål på sidorna för att vasslen
 kunde silas ut under prässningen av osten
 i de flådade eller (sydda) korgarna sippta=
 de vasslan ut mellan sprötarna.

Då korgmakaren fått i hop ett litet
 parti så band han hoppen och gick
 till någon marknad och sålde dem.

I ett större hushåll eller på gårdarna
 hade dom flera ostkorgar, både stora
 och små, som lånade ofta korgar av
 varandra i en by, eller till torpen
 Korgarsa måste alltid hållas väl rena
 och tvättades och torkades väl då dom
 varit användas. Ostarna fick vanligen
 vara i sin korg någon vecka, men vändes
 dagligen och omsådes toorra dukar.

Nu fins det någon liten industri
 som tillager tillverkar ostkorgar även som
 användes nu mycket lite gamla fins kvar.

Landsmålsarkivet Uppsala 19721
 K. J. Nilsson. 1948. KARLSTORP
 SMÅL.
 Frgl. 1

På föregående berättat sätt tillgick mjölkhushålningen i Smålands bygder för 75. o 80 år sedan. När säljes mjölken till mejerierna, och ost och smör säljes både där och i butikerna, det finns nu för lite folk av arbetskraft på lantgårdarna för att arbeta med smör och ost. Men de flesta hemmar nog så mycket mjölk hemma någon dag så att som ostar sig en julost själva

Stalare — Torpare — Bockstagesittare har gått bort nästan till fulla, och med dem de gamla minnesrika ostgillerna.

Dessa gillen betraktades nästan som en hägtidsdag i gången tid

En dag i oktober 1948. tog jag en liten paus i gick in till vår grannmor August Enstard (hon är 76 år) för att hämta en tidning, då säger hon

Landsmålsarkivet Uppsala 19721
 K. J. Nilsson. 1948. KARLSTORP.
 SMÅL.
 Frgl. 1

nu kom du lagom för att hjälpe
 mig ^{utgå} till kättan på spisen så
 slipper jag öse ur mjölken, skall ni
 ostar säger jag; ja ja skulle gsta oss
 en julost, för en kan aldrig få
 mon go ost nu för tiden, tacka vill
 ja då en hadde gären vä en hade
 go ost, då hadde en Katze mage (Katzemage)
 ä gäre läpe utä då va bä bra ä
 bilit dä här en köper ä så dyrt.
 Hur mycket mjölk är detta frågade jag
 då ä so litar vi köpte på mejeriet
 jag frågade, hur mycket ost kan ni
 få av den? ja dä borde bli 5 kilo
 eller fyra ä halft när han är halstorr.
 (Augusta bryter målat lite på aspsörens
 dialek) Hon är född i Hjörte socken
 Hallmarks Län

Landsmålsarkivet Uppsala 19721
 K. J. Nilsson. 1948. KARLSTORP
 SMÅL.

Som det i det berättade ej är
 angivet någon särskild sagoman
 ber jag för tillägga att det är till
 största delen hämtat ur mitt eget
 gamla minne, med lite tillfjädels av
 min gamla 26-åriga syster penna
 Thellgren Karlstorp. Våra fäder och för-
 fäder var landbrukare på olika ställen
 Då min syster blev 15 år så kom hon
 ut i Bondtjänst, Vi hade då tre kor
 och ett par oxar, jag måste stanna vid
 hemmet dels för att fortsätta i mitt då
 påbörjade yrke samt vara mors sag-
 liga hembitrade vid olika arbeten.
 genom detta så fick jag lära mig
 mestadert allt av de kvinnliga göromä-
 = en i ett hem, och till och med
 hjälpa andra nere på gården vid
Byk (Tvättnag) och slaktning. Detta är
 förvarat i minnet.

Waselagumme till oststugan

Var det ostedag i byn eller Torpstugan så var det vanligt att några fattiga gummor fick bud att få en kruka vatten om dom doms ville komma efter kl. 12, ty då borde ostingen vara avslutad, och det blev dom alltid tack samma för, ty dom visste att dom fick Sumpkaffe å kanske ett par kakor. Sumpkaffe kallas det, ty det var vanligen ett avkok på förmiddagens surup, och det blev ej alltid det sämsta, vissten dom fick ^{mycket} ädos både till gröt och degspa, och där till så fick dom en glad pratstund. och det till gick ungefär så här.

Först kom tyska Lotta. En afton hos en Anna Kari å tack för sist gå afton Lotta, å välkommen, ja skickte bu te såg om du ville ha ett krus vatten -

Landsmålsarkivet Uppsala 19721
 K. J. Nilsson. 1948. KARLSTORP
 SMÅL.
 Frgl. 1

ja ja tack sa du ha, gudsigne dag för
 då, då ä så gott ä ja när en ä patti
 ä inte har nå mjök, ja då ä sä,
 wa go ä sett mer nu kaffet kaka nu
 Tack sa du ha för då anna kari, sen
 ja ja inte va så länge för yghan ä
 ät skojen ä han sa att han kom hem
 ve tretten saan. ja ja loe sä dia
 ostar anna kari, ja kom ut i köket
 sä du ja sä. ja ja mä dä säjja dä,
 dä va obegriplit sä stora ä granna
 ä två stycken ti ä mä, sen ha tyllpt
 dag ä ysta ana kari? ja dä har karamor
 klong jöt, för si ho ä sä slängen mä
 sänt där som du vet, ja ja mä dä
 säjja dä så rart dä ä jöt, hur många
 kanner mjök ha du hatt te dom?
 ja ja sa säjja att dä vet ja inte, för
 ja ha inte metat va, men mä va dä

Landsmålsarkivet Uppsala 19721
 K. J. Nilsson. 1948. KARLSTORP
 SMÅL.

54.
Å ja å sä gla ve ostar ja säj då,
va ga å sett mer Tack så vilt!
Nu kommer Pär Britta, ja skikte du
te henne må om ha vilte ha vattla
gösa: ja då ja i dricka kaffe på en
gång. Lusinne ana kari! tack för då
Britta. ja sa ha hälsa å då ja må Lotta
ga after hos dej, å du ha komit må bit!
ja ja ha gått löfte om vattla å då
ja en inte förakta då en å fätti,
må må säj då, du ha sä rätt å då
vi tycker så bra om vattla, ja då gör
Pär å ja. Wa ga å sett mer Britta
nu å kaffet klart. ja ja sulle inte
va sä länge för Pär gick meråt byn ett
örene. Nu sa i va sä ga å dricka
Kaffe ja håller då en kokon, ja sulle
köpt en kaffekanna te ystet, men ja
hade inte rå te då, då å sä möe

55

som behövs ändå - va så goa ä
gå nu, ja tack, gå nu först Lotta,
mår nå gå du Britta, mår du kom
fåse mig Lotta, ja följs åt då Kaffet
Hållna pressis vaför så i setta ä
kruva, va så goa, ja då följs vi
åt då. Men ja har dilit mår Kaker
som i sir, de har gått åt i då får
då kom fler än jag tänkt, ja då
va så kalit, då lår du sa gått
mår ost? ju då ä då ä då. Nu
sa ja fylla på mer Kaffe va så goa
Tackar mjukast! Du har hatt goa
kryder i ditt brö Anna Kari: ja då
ä bara lite korinuma, ä så strödde
ja på lite kanel. ja, ja känner sa
då, då sala nott vå då en har nått
ommet, ja då va så att då ble
nått mår mjölet så ja fick spä ut

Dejjen må lite kokta potater, ä
ä därför så ble då lite oavslut
jä kåsa du då ä så gatt då Kons
Sä inte på smaken så Britta.

Tack så du ha för gatt kaffee,
håll te god. Jä sulle ta si dia
ostar mörn jä gär, jä då jä du
lov Britta kom så du jä si, ojjöj
ä då två ä då va välsignat dä
må jä säjja dä, en go buss gåva
som du fått. Nä jä ä så länge
jä tänker jöhan ä hemkamen nu
jä då så jä gär må så Britta, dä
jä vi sätts kap te hajgrinna.
jä: här är era hus nu jä har
trätt dom fulla, jä välsignat dej
därför så Britta, ä tack för allt
gatt vi fått adjö dä, jä då va
sant jä präjta inte vem som hjälpt

Landsmärkearkivet Uppsala 19721
K. J. Nilsson. 1948. KARLSTORP
SMÅL.
Frgl. 1

57
ä östa? jo då har våra mor
klang för ja bana ta må lite
löpe för då har ho alltså så bra
i pass metä insett räkt te, men då
gjorde så, ja kassa skilg i all
ja adjö må er adjö - då va
sant ja glömda jäva då Britta,
ska du gsta i host? då vet
ja inte om ja ja så te, ä så
ä då så lessant ä tiggva ost-
mjölk, ja, ja ja så så hur
då kan ja adjö må er.

Wid köksgrinna stannade de båda
gummanna för att fortsätta samtalet, och
det blev ungefär så här. Britta, ja då
va måe ost samma kari hade fått.

Lotta - ja andra på då hemsu kan Nils
jökan ä hantverkare ä arbetar ät de
glösta i sockna, så de kan la inte

naka för ä ge dom lätte ostmjölk
 så de ber om et, ja då så de sant.
 Britta - ja då ä ju så traktvare för
 j mer, då ä så små bå skrädare ä
 skamakare dom ä dom mer god ve
 du vet så att Korgmakans språ i Wattenhåa
 hade tiggyste, ä feck fyra osta, fast
 dom inte va så stora, ja då ä så
 måat att det blir så olik delat
 ä odjo må sej Britta vi träps så
 ve kyrka om sända, om vi har träpa
 går då gör vi, men om där gör så
 ja så ja stanna hemma, ä ja har
 Gus or hemma, ja läser allt i prädic
 kan i Luthers Hesperidilla, ja Gus
 hjälps oss, odjo må se detta -

Landsmålsarkivet Uppsala 19721
 K. J. Nilsson. 1948. KARLSTORP
 SMÅL.
 Frgl. 1

På ett liknande sätt tillgick det
 ute i den Småländska skogsbygden bland
 torpare och Backstugusittare på 1820-talet
 då någon kraft ostrung, och de gamla
 grannarna i grannskapet fått löfte att
 komma dit å hämta en kruska vassle.
 Jag vill knappast bygga för att
 säga att det berättade är från mitt
 föräldrahem Dahlshult i Kråksbults socken
 östra härad. Hur allt talades kan jag
 ej fullständigt bekräfta, ty jag var då
 blott 7 år. Men personerna minns jag
 väl, och det gamla talsättet är ännu
 inte bortgånget hos de gamla, det får
 man höra på ett kafferep då några
 gamla tanter kom tillsammans. Personerna.
 Spina Kari. min moder Pöskritta en 75-årig
 grannkonina Tyska Lotta genom grannkonan, hon
 var änka Korgnickarens hustru Spina
 i Wattenlösa

Landsmålsarkivet Uppsala 19721
 K. J. Nilsson. 1948. KARLSTORP
 SMÅL.